

ผลสำเร็จของการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
กรณี การสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

นางจิตรา ศิริสมบูรณ์ลาภ

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ
 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

บทคัดย่อ

การสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์กรด้านคนพิการ ทั้งภาครัฐและเอกชนในส่วนกลางและภูมิภาคทุกจังหวัด เป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลสำเร็จของภารกิจการสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และจัดทำข้อเสนอการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของกองทุนฯ โดยทำการประเมินตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบ (CIPP Model : Context Input Process Product Evaluation Model) ของ **Stufflebeam** ได้แก่ การประเมินบริบทความก้าวหน้าสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการที่มีกระบวนการจัดการโดยแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ ๑ - ๔ ร่วมกับกลไกกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และประเมินผลสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ของการสนับสนุนโครงการฯ จากความเห็น ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเจ้าหน้าที่กองทุนฯ และองค์กรผู้รับบริการจากกองทุนฯ ในแนวทางการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกัน ด้วยระเบียบวิธีการศึกษาประเมินผลแบบผสมวิธี หรือ **Mixed Method** ในเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพวิเคราะห์จากข้อมูลทิวทัศน์ เอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

๑. จากข้อมูลทิวทัศน์ พบว่า กองทุนฯ เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานควบคู่ไปกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้ง ๔ ฉบับ เพื่อจัดอุปสรรคและสร้างความก้าวหน้า คุณภาพชีวิตคนพิการในด้านเศรษฐกิจการมีอาชีพ มีงานทำ ด้านสังคมโอกาสเข้าถึงการศึกษา และด้านสุขภาพ โอกาสการเข้าถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพและบริการสุขภาพ โดยสามารถทำให้คนพิการเข้าถึงแผนงานโครงการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ๓ ด้านดังกล่าวตามมาตรา ๒๐ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละช่วงของแผนฯ ในขณะที่ผลสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าในด้านกฎ ระเบียบการให้การสนับสนุนของกองทุนฯ มีความยืดหยุ่นสามารถแก้ไขหรือเพิ่มเติมได้โดยกลไกคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนฯ ส่วนโครงสร้างการบริหารจัดการ งบประมาณและการจัดสรร ดำเนินการตอบสนองหลักกระจายอย่างเป็นธรรมทุกกลุ่มประเภทความพิการและพื้นที่ส่วนภูมิภาค ภายใต้กลไกคณะอนุกรรมการตามประเภทความพิการ ๗ กลุ่ม และคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด อีกทั้งมีการจัดทหาคาการสนับสนุนส่วนภูมิภาค จำนวนจังหวัดละ ๔ อัตรา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา

คุณภาพชีวิตคนพิการตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ และภารกิจและแผนยุทธศาสตร์ของกองทุนฯ พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙

๒. ปัจจัยด้านกระบวนการตัวแปรที่ ๒ ของผลสำเร็จประกอบด้วยกระบวนการวิเคราะห์โครงการตามเกณฑ์และเกณฑ์ให้คะแนน และขั้นตอนระยะเวลาให้บริการสนับสนุนโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์กรเกี่ยวกับคนพิการที่พบว่า กระบวนการวิเคราะห์โครงการและขั้นตอนการพิจารณาโครงการ ทำให้กระบวนการสนับสนุนมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีมาตรฐานระยะเวลา และเป็นข้อมูลย้อนกลับให้องค์กรพัฒนาได้ใหม่หากไม่ผ่านการอนุมัติ

๓. ในส่วนของตัวแปรที่ ๓ ของผลสำเร็จ ได้แก่ ผลผลิตและผลลัพธ์ จากการศึกษาพบว่าการอนุมัติโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนฯ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖ มีองค์กรคนพิการ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้รับการสนับสนุน โดยมีสัดส่วนโครงการขององค์กรคนพิการต่อโครงการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร้อยละ ๘๐ : ๑๐.๓ : ๙.๗ สำหรับผลผลิตในเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผลการอนุมัติโครงการที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ และยังเป็น การขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ อีกทั้งภายใต้โครงการที่สนับสนุนระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ จำนวน ๑,๐๘๖ โครงการ มีผู้รับประโยชน์จากโครงการ ได้แก่ คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๓๓๑,๔๕๓ คน จากสิทธิประโยชน์ที่ได้รับในด้านความรู้จากการอบรมมากที่สุด รองลงมาได้รับการฝึกอาชีพ และการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ ในการศึกษาผลลัพธ์ด้วยการใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน ๒๐๕ ราย พบว่า ร้อยละ ๙๖ มีความพึงพอใจมากในภาพรวมทุกมิติตั้งแต่ระเบียบ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการให้เงินอุดหนุนโครงการฯ ขั้นตอนการขอรับเงินสนับสนุนโครงการ ระยะเวลาในการพิจารณาโครงการ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ขณะที่การประเมินความคิดเห็นเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ต่อการดำเนินโครงการที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน ๖๓ ราย พบว่า มีความเห็นในระดับดีมากต่อการดำเนินโครงการ ยกเว้นการประเมินและรายงานผลขององค์กรตามเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับปานกลาง และมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาบุคลากรกองทุนฯ ในการทำงานเพื่อขับเคลื่อนแผนฯ และให้ความรู้องค์กรในการจัดทำโครงการ

ข้อเสนอแนวทางพัฒนางาน

๑. ข้อเสนอแนวทางพัฒนางานในด้านนโยบาย ดังนี้

๑.๑ ในอนาคตมีความท้าทายต่อกลุ่มเป้าหมายคนพิการหญิงที่สูงอายุ ที่ต้องมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการบูรณาการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายร่วมกับหน่วยงานที่สำคัญและเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกให้เท่าทันต่อสถานการณ์สังคมสูงอายุ เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายร่วมกันในการลดการเลือกปฏิบัติ สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรกองทุนฯ

๑.๒ คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนฯ ควรมีนโยบายสร้างกลไกหรือช่องทาง การเปิดรับฟังข้อคิดเห็นต่อระเบียบ ประกาศ รวมทั้งขั้นตอนการให้บริการของกองทุนฯ โดยอาจให้คณะอนุกรรมการฯ ตามประเภทความพิการ และคณะอนุกรรมการฯ ประจำจังหวัดเป็นเจ้าภาพรับฟังข้อคิดเห็น และนำมาสู่กระบวนการพิจารณาของคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนฯ

๑.๓ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนฯ ควรจัดให้มีการออกแบบระบบการประเมินผลกองทุนฯ โดยองค์กรหรือสถาบันภายนอก ที่มีการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ

๑.๔ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ที่มุ่งหวังให้เกิดการส่งเสริมการค้าการลงทุนและเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกกลุ่ม กองทุนฯ ในฐานะที่เป็นกลไกภาครัฐ จึงควรมีบทบาทขับเคลื่อนการเข้าสู่สังคมอาเซียนของคนพิการในการเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาค โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนฯ ของกองทุนฯ และกำหนดกรอบนโยบายการสนับสนุนเตรียมการสู่อาเซียนในแผนงานโครงการที่ขอรับการสนับสนุน

๒. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการในการพัฒนางานกองทุนฯ ดังนี้

๒.๑ กองทุนฯ ต้องมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบุคลากรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ครอบคลุม

๒.๒ ก่อนให้การสนับสนุนโครงการในปีงบประมาณต่อไป กองทุนฯ ควรจัดให้มีการวิเคราะห์สถานการณ์โครงการให้เงินอุดหนุนเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอให้องค์กรทราบสำหรับจัดทำโครงการที่เอื้อต่อการบรรลุความสำเร็จของแผนฯ

๒.๓ กองทุนฯ ควรสนับสนุนและเสริมสร้างให้องค์กรด้านคนพิการที่ได้รับการอุดหนุนที่ประสบความสำเร็จสูงได้ถอดบทเรียนเป็นต้นแบบการพัฒนา (Story Telling) หรือจัดทำวิจัยปฏิบัติการประเมินงานจากสิ่งที่ปฏิบัติปกติเป็นการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย หรือ R 2 R

๒.๔ กองทุนฯ ควรพิจารณาพัฒนาระเบียบ ประกาศในการให้การสนับสนุนโครงการฯ ขององค์กรด้านคนพิการที่สอดคล้อง เชื่อมโยง กับมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ และอาจกำหนดให้มีการเพิ่มมาตรฐานมิติของโครงการที่สนับสนุน ประกอบด้วยเกณฑ์ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความเป็นธรรม หรือความยั่งยืน (Sustainability)
